

Список використаних джерел

1. Хрустальова Ю.С. Зарубіжний досвід адміністративно-процедурного регулювання у банківській сфері. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 9. С. 478–484. URL: http://lsej.org.ua/9_2023/118.pdf.
2. Варцаба В.І., Заславська О.І. Сучасне банківництво: теорія і практика: навч. посібник. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. 364 с.
3. Organisation of public administration: Agency governance, autonomy and accountability. URL: https://www.oecd-ilibrary.org/governance/organisation-of-public-administration_07316cc3-en.

ПАРАДИГМА САМОРЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ У КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ

ТИМОШЕНКО ОЛЕКСАНДР,

викладач, ВСП «Харківський торговельно-
економічний фаховий коледж ДТЕУ»
orcid.org/0009-0008-3076-6177

Фінансово-економічні кризи та глобальні виклики, які постали перед світовою спільнотою у 21-му столітті актуалізували потребу в здійсненні фундаментальних реформ сучасної системи регулювання та нагляду за фінансовими ринками. Велика кількість пропозицій, що висувуються регуляторними органами та недержавними організаціями, варіюються від повного контролю над фінансовими ринками до посилення нагляду за специфічними ринковими продуктами і сегментами. Більшість цих пропозицій фокусується на перерозподілі функцій між державними регуляторами та саморегульованими організаціями. Визначення достатнього рівня саморегулювання фінансових ринків набуває особливої актуальності в умовах модернізації системи управління господарськими процесами держави.

Саморегулювання, що забезпечує узгодження приватних інтересів із системою державного нагляду за ринками, є дієвою й ефективною формою регулювання фінансових ринків, що динамічно розвиваються і змінюються під впливом низки чинників. Саморегульовані організації професійних учасників фінансових ринків відіграють значну роль у запровадженні ефективних механізмів обміну інформацією між самими професійними учасниками ринків та сприяють поширенню інформації. Така діяльність саморегульованих організацій сприяє розширенню довіри інвесторів до фінансових посередників та інституцій ринкової інфраструктури [2]. Саморегулювання полягає в ринковому знаходженні стану рівноваги між бажаним і допустимим, за якого існування ринку є найбільш ефективним.

Констатуємо, що саморегульовані організації виконують низку важливих функцій на фінансових ринках, зокрема інформаційну. Вона включає в себе: аналіз інформації про діяльність членів саморегульованих організацій; надання їм відповідної інформації стосовно діяльності самої саморегульованої організації та ринку в цілому [1]; збирання, узагальнення та надання відповідної інформації державному регулятору (у разі делегування державою відповідних повноважень); розповсюдження інформації про діяльність професійних учасників, динаміку ринку тощо. Саме із виконанням інформаційної функції пов'язуються переваги саморегулювання порівняно із державним регулюванням. Завдяки саморегулюванню скорочуються трансакційні витрати професійних учасників фінансових ринків, що виникають внаслідок обмеженої довіри та асиметричного розподілу інформації між ними. Оскільки інформація є ключовою для кожного члена саморегульованої організації, вони є більш ефективними на відміну від державних регуляторів [3].

Водночас інформація є суттєвою для здійснення саморегулювання: з обмеженою або із навмисно прихованою інформацією членами саморегульованої організації. Отже, стимули для добросовісної і розумної поведінки учасників фінансових ринків знижуються [3]. Така ситуація найбільш поширена серед фінансових ринків країн, що розвиваються. Формальне делегування саморегульованим організаціям деяких регуляторних повноважень не призводить до підвищення ефективності функціонування фінансових інституцій. У таких умовах

ключовим пріоритетом державної політики виступає сприяння розвитку самодостатніх саморегульованих організацій, які в майбутньому можуть призвести до зменшення потреби в державному регулюванні та підвищенні ролі правил, наглядових режимів і стимулів до добросовісної бізнес-поведінки, цих організацій.

В Україні питання створення та діяльності саморегульованих організацій, порядок їхньої діяльності і здійснення державного регулювання та контролю за їх роботою регламентуються законами й нормативно-правовими актами національних регуляторів окремих фінансових ринків. При цьому варто зауважити, що в Україні, як і в багатьох інших країнах, застосовується секторальний підхід до запровадження механізмів саморегулювання на фінансових ринках.

При порівнянні стану розвитку інституту саморегулювання на окремих фінансових ринках в Україні дійшли висновку, що значного прогресу у цьому відношенні досягнуто на фондовому ринку, тоді як на ринку банківських послуг спостерігаємо найнижчий рівень саморегулювання, що зумовлено відсутністю законодавчих підстав для делегування Національним банком України регуляторних повноважень неприбутковим банківським спілкам та асоціаціям. Разом із тим, не маючи офіційного статусу саморегульованої організації, Асоціація українських банків, наприклад, є потужною організацією, яка активно долучається до розробки нормативно-правових актів у сфері регулювання банківської діяльності.

В Україні використовуються три моделі саморегулювання: обов'язкове саморегулювання – на фондовому ринку, санкціоноване – на ринку небанківських фінансових послуг, добровільне – на ринку банківських послуг. Незважаючи на наявність в українському фінансовому середовищі певної кількості саморегульованих організацій, загалом саморегулювання є неефективним. Існуючим саморегульованим організаціям передано незначні регуляторні повноваження. Діяльність саморегульованих організацій на фінансових ринках переважно спрямована на лобювання інтересів професійних учасників, а не на досягнення високих стандартів їхньої діяльності [2]. Затримки в розкритті інформації саморегульованими організаціями і відсутність ефективних процедур, що гарантують її пошук та отримання, приводять до того, що належна для розкриття інформація використо-

ується тими професійними учасниками, які нею володіють, для досягнення власних інтересів.

Велика кількість професійних об'єднань на окремих фінансових ринках має негативні наслідки, що виявляються в надлишку інформації та її розпорошенні, що може ускладнити для інвесторів пошук необхідної інформації. Крім того, багато професійних асоціацій та об'єднань оприлюднюють значний обсяг інформації. У цьому зв'язку необхідно забезпечити оприлюднення лише суттєво важливої інформації, об'єктивно необхідної для прийняття інвесторами максимально зваженого рішення; кількість показників і зміст інформації мають бути оптимізовані.

Причинами такої ситуації є те, що на відміну від розвинених країн, де інститут саморегулювання фінансових ринків виник внаслідок визнання самими учасниками ринків його необхідності і розвивався еволюційно ще до запровадження державного регулювання. В свою чергу в Україні саме державні регулятори формують умови для створення саморегульованих організацій. Крім того, неоднорідність фінансових інституцій на окремих ринках стає на заваді формуванню збалансованої структури цих організацій. Таким чином, подальший розвиток інституту саморегулювання залежить від розбудови фінансових ринків загалом та посилення інституційної спроможності фінансових посередників.

Список використаних джерел

1. Пономаренко В. С., Внукова Н. М., Колодізев О. М., Ачкасова С. А. Вплив державного регулювання і нагляду на розвиток ризико-орієнтованої системи фінансового моніторингу України. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2019. № 2 (29). С. 419-429. URL: <http://fkd1.ubs.edu.ua/article/view/171986> (дата звернення: 29.02.2024).

2. Про фінансові послуги та фінансові компанії: Закон України від 14.12.2021 р. № 1953-IX/ URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text> (дата звернення: 29.02.2024).

3. Bossone B. The Role of Financial Self-Regulation in Developing Economies / Biagio Bossone, Larry Promisel // Financial Sector of the World Bank Group. URL:<http://www1.worldbank.org/finance/html/self-regulation-in-developing-.html>.